

VASÖKÖL.

Irta: *Szittnyai Zoltán.*

Az autó felfutott a domboldalon és betért a park kitárt kapuján. A kastély felől csaholó kutyák örvendeztek a kocsi elé, aztán amint megpillantották a vendég idegen arcát, megmérgesedett ugatással tartottak lépést mellette.

— Isten hozott, Gyulám — közelített szíves mosollyal a vendég felé a házigazda. Két tenyérrel, barátságosan megrázogatta a kezét.

— Nagyon szép ez itt tenálad — mondta a vendég és szétnézett az udvaron.

— No csak gyere beljebb és rakodj le. Majd aztán fogod látni, hogy milyen szép.

A szűk kis vendégszoba alacsony, rácsos ablakai a várszerűen vastag falak közül a kert felé nyíltak, ahol sötétzöld függönyként fák sűrű lombjai ereszkedtek eljűk.

— Azért nyitattam számodra ezt a szobát — magyarázkodott Undy —, mert itt aztán nyugodtan alhatsz. Ide még a pissenés sem hallik. Ha öt szobával arrébb, ahol az én szobám is van, egy bika bögné el magát, ezeken a vastag falakon át egy sóhajtásnyit sem hallanál belőle.

A vendég épp az inasra nézett. Furcsa, gúnyos mosolyt pillantott meg az arcán, amint az ajtó felé tekintett, mintha megkopogtatná, megmérné a falak vastagságát.

Undy még bőven elmagyarázta, hogy a szomszédos szoba az iroda. De ezt nem kell szó szerint venni, legalább is nem olyan értelemben, mintha ott nagy irkafirkálás menne egész nap. Már ő inkább távbeszélőn intézkedik s ha éppen írnia kell a legvégső esetben, két-három sorral elintéz négy oldalra valót. De attól sem kell megijedni, hogy talán a telefóncsengő egész nap fog berregni, ez sincs úgy, mint holmi nagyvárosi irodákban. Ő is későnkelő ember és parancsba adta a helybeli postának, hogy déli tizenegy óra előtt nem szabad szólnia a telefonnak.

A vendég elmosolyodott ezen :

— Hát bizony kiskirály vagy te itt, bátyám.

A kiskirály elnevezés láthatóan tetszett neki. Mindent szeretett hallani, amivel az ő hatalmas volta kerül kifejezésre. Megvárta, míg megmosdik a vendég, aztán magával vitte a belső lakásba.

— Foglalj helyet, gyujts rá, édes Gyulám.

Pálinkásüveget vett ki egy bezárt szekrényből. Mert ő jó gazda, aki semmit sem hagy szabadjára. A vincellér még a pincekulcsok fölött sem rendelkezhet. Azokat is ő őrzi, az íróasztal fiókjában, ugyancsak zár alatt. Akkor is, ha néha hónapszám Budapesten felejt

magát. A hordókat meg nem tölti fel senki s a rengeteg bor megtörik és elseprűsödik ilyenkor. Ezerszer annyi kára van, mintha néhány üveggel megdézsmálták volna. A vendég elé tette az üveget és az íróasztal sarkán keresgélgni kezdett valamit. Biztosan tudja, hogy kevéssel előbb odatette a finom egyiptomi cigarettadobozt, amiből a vendéget akarta megkínálni. Kivörösödve kiordított az ajtón :

— Pesta, az apád mindenit !

Toporzékolva üvöltött az ijedt arccal előkerülő inasra :

— Már megint garázdálkodtál itt, bitang? Hová titted az aranyvégű cigarettákat? Valld be, hogy elloptad.

Az inasnak csak annyit kellett volna felelnie, hogy most is ott vannak a cigaretták, ahová tette, csak a könyvvállványra kellett volna mutatnia, ehelyett konok mosoly görbült ki a szája szélén, mintha még szítani is akarná a haragot :

— Olyan tolvajt szeretnék én látni, aki a nagyságos úrtól is el tud lopni valamit.

— Ne feleselj ! Valld be, hogy elloptad.

Az inas elé állt, mintha meg akarná ütni. Az meg lányos szőke-ségében, vékonyan úgy elveszett mellette, mint kis viskók hatalmas várfalak mellett. De ijedtség nem látszott az arcán, merészen nézett, mintha szeme közé akarna nevetni a gazdájának.

— Ott van — felelte végre és a könyvvállványra mutatott.

— Látod, mert olyan marha vagy — mondta Undy hirtelen csillapodva és némi röstelkedéssel, amikor meglátta a cigarettásdobozt. — Össze-vissza rakosgatod a dolgokat, pedig már százszor megmondtam, hogy semmit se mozdíts el a helyéről.

Az inas meg sem várta, mire végére ér a mondatnak, lassan megfordult és kiment.

— Régen ki kellett volna rúgnom — magyarázkodott Undy a vendég előtt. — Csak az apja miatt tűröm, aki ősidők óta urasági kocsis nálam s még öt felneveletlen gyereke van. Elpusztulnának, ha ezen a réven is nem segítenék rajtuk.

Megtöltötte a kis poharakat. Kocintottak.

— És most gyere — mondta Undy — menjünk át Bözsihez.

Az asszony fekete ruhában, sápadt arccal állt fel egy karosszékben, amikor beléptek a kis szalon ajtaján. Mintha egy Velasquez-kép sötét háttéréből emelkedett volna fel hódolatot parancsoló, királynői méltósággal sápadt arcán az éjfelete haj keretében. És ezt a nőt meri Bözsinek nevezni Undy? Ezt a történelmi arcképet, ezt a királynőt, ezt a legigazibb Erzsébetet, akit legfeljebb angliai Erzsébethez lehet hasonlítani?

— Nagyon örülök, hogy megismerhetem — s a vendégnek úgy tetszett, mintha egy hangszer szólalt volna meg a közelben. — Mindezt el fogunk követni, hogy otthon érezze magát minálunk.

Amint leült, mintha hosszú, fekete fátyol omlott volna a karos-

székbe súlytalanul a vonalak izgató és árnyékos rajzával. Keze a mellette levő karosszékre mutatott puhán, olyan erőtlenül, hogy a vendég utána szeretett volna nyúlni, hogy felkapja, mielőtt elválnék a kartól. És amint ismét szólt, ismét úgy, mintha mélybőlzengő húr pendült volna meg egy gordonka testén . . . Más hang, mint a többi emberé, akik a fogalmak sívár világát határozzák meg a szavakkal. Ez a hang szavak nélkül is érthető lenne, mint az egyedül maradt madár hangja, mely párját keresően zokogja be az erdők csöndjét. Csak meg kell szólalnia és olyan értelmet nyer ez a hang, mint az ősi zene, mellyel a természet szólaltatja meg ezerféle hangszerét. A vendég döbrent érdeklődéssel nézte, a megismerkedés örömének olyan rémült kifejezésével, hogy a férjnek nyomban ajtót kellett volna mutatnia előtte. De az semmit sem vett észre. Az óráját nézte. Azt javasolta a vendégnek, hogy kocsizzanak ki a földekre, de neki előbb még az ispánnal van beszélni valója.

A vendég az asszonnyal egyedül maradt. A két szempár ijedten tágra meredt, mintha mindegyik félne a másiktól valamiért.

— Gyűjtsen rá — mondta az asszony, hogy mondjon valamit, ami véget vet a hallgatásnak.

A férfi szórakozottan megforgatta ujjai közt a cigarettát és tovább nézte az asszonyt, aki a nagy figyelés elől lassan lehúnyta a szemét. A férfi közelebb hajolt, mintha a szemhéjjak mögé menekült tekintetig akarna furakodni és suttogva mondta:

— Különös.

Az asszony láthatóan megremegett. Mintha izgatott férfi kéz forró érintése futott volna végig orozva a testén. Aztán hirtelen megkeményítette az arcát és józanul nézett vissza a férfira. Majd elbánik ő ezzel, majd lehüti ő ezt a vakmerő, támadó kedvű hangot. Kissé visszafordult és félig a válla fölött nézett hátra:

— Magának is feltűnt? — kérdezte egykedvűen. — Egészen különös kép. Van egy barátunk, ilyesmiben elsőrendű szakértő, aki szerint Rubens-gyanús ez a festmény.

A vendég felelni akart, de kívülről Undy hangja csapott be, olyan viharosan, hogy szinte a falak is beleremegtek. Az ispánt szidta, hogy minek nézik őt, hülyének talán, akit be lehet csapni? Nem megparancsolta, hogy nem fogadhat fel tíz kapásnál többet? Ám legyen, tegye azt, amit akar, de a különbözetet le fogja vonni a fizetéséből. A vendég türelmetlenül várta, hogy véget érjen a kiabálás, amitől beszélni sem lehetett.

— Géza nem rossz ember, csak túlvérmes — mondta az asszony s a vendég túlfinomult hallószervének úgy tetszett, hogy az asszony mást gondolt, mint amit mondott és önkénytelenül hullott ki a száján a meggondolatlan kérdés:

— Szereti?

— Nem, nem! Csak élnem kell mellette — kiáltott fel majdnem

az asszony, aztán ráeszmélt a kérdés vakmerőségére és a társadalmi törvényekre, melyeken súlyos sérelem esett azzal. Igen most azonnal ki kellene utasítania ezt az embert. De máris jelentkezett benne a védelem meggyőző és okosan szóló hangja. Ezt nem lehet mégsem, ebből botrány lenne. Okos asszonyoknak más fegyverei is vannak. Azt önmagának sem vallotta be, hogy ugyanakkor kedvére való is volt ez a férfiúi arcátlanság, amit mégis az ő lényé váltott ki. Bármily kellemetlen módon, de mégis asszonyi siker. Ismét a képre nézett: — Természetes, hogy szeretem. Azért hoztam magammal, amikor férjhez mentem.

A vendég egy pillanatra zavarba jött. Kissé bele is pirult, majd úgy tett, mintha maga is a képre értette volna. Felállt és közelből kezdte nézni a képet.

— Úgy-e szép? — kérdezte az asszony, olyan kedvesen, mintha megbánta volna előbbi szigorát.

— Szép — felelte a vendég még kissé kelleetlenül. Amint visszafordult s az asszony haragtalan, szívélyes arcával találkozott, új, támadó mondatba akart kezdeni, de belépett Undy.

— Ha úgy tetszik, indulhatunk is.

Az előszobában fejébe vágta kis vászonkalapját és kézbe vette vékony somfapálcáját. A vendég már beszállt a várakozó csézába, amikor Undy kiabálva rohant az udvar vége felé, ahol a soffőr egy kerítés léceit festette át.

— Mit pemzilizel ott, mintha Munkácsy lennél! Nem tudod rendesen csinálni? Már megint amerikázol?

Hol a kerítés felé, hol meg a soffőr arca előtt hadonászott a bottal. A soffőr meg felemelkedett guggoló helyzetéből s úgy tartotta a festékes ecsetet, mintha mindjárt Undyhoz akarná vágni.

— Ha a nagyságos úrnak így nem tetszik — felelte nyeglén — hozasson egy mázolókat magának. Engem soffőrnek fogadtak fel ide.

A vékony somfabot ismét a levegőbe suhogott:

— De azt is kikötöttem, hogy el kell végezned, ami munka a ház körül akad. Naplopásért nem fogok fizetni.

Hátat fordított és visszament a vendéghez. A soffőr utána nézett rettentő gúnyosan, aztán köpött egyet. A vendéget mind nagyobb döbbenet töltötte el. Hát így megy ez itt? Minden semmiségért dühöngő gazda és alkalmazottak, akikben már fikarcnyi tisztelet sincs iránta? De Undy, úgylátszik, mind ebből semmit sem érzett. Mosolygott, bocsánatot kért a vendégtől, hogy megvárakoztatta, elfoglalta a mellette levő helyet a csézában és felszólt a kocsisnak:

— Mehetünk.

Dombok között kanyargott velük a dűlőút, amerre a kócaházi erdőségek vannak. Néhol oly sűrűn, mint az ősvadonban. De ez még semmi, dicsekedett Undy, majd akkor fog igazán szépet látni a vendég, ha kimennek a szigetre. Tizenöt holdas földdarab és olyan, mint a Para-

dicsom. Az ő nemzeti parkja, ahol egy fát nem enged kivágni, ahol még egy varjút sem szabad lelőni. Itt úgy élnek az állatok egymással, meg a növények, amint Isten adta nekik az életet. Ez is furcsa volt a vendégnek. Nem értette, hogy aki ilyen jó az állatokhoz és növényekhez, mért nem jobb az emberekhez is? Néhány kilométerrel tovább Undy ismét előntötte a harag.

— Megállj! — kiáltott fel a kocsisnak. — Miféle földek ezek? — és az útmenti búzatáblákra mutatott, ahol a kalászkok aratáselőtti állapotban, sárgán és terhesen hajoltak a föld felé.

— Ez a cselédségi föld, nagyságos uram — felelte a kocsis alázatosan.

— Cselédségi? — ismételte Undy, mintha minderről csak most venne tudomást. — Nézd, nézd barátom, látsz ezen a táblán konkolyt? És nézd azt, amit nekem műveltek, az bezzeg tele van gazzal. A magukét jól ellátják, de az uraság hadd károsodjék.

A vendég nézte, de éppenséggel nem látott semmi különbséget. Az egyik föld éppen olyan volt, mint a másik. Itt is, meg ott is, roskadozó kalászkok aranyló tengere. Undy kiadta a parancsot, hogy mehetnek tovább. Az öreg kocsis keserűen suhintott a lovak közé. Már harmadik napja lesi, hogy mikor találná jókedvében az urat. Pedig, amit kérni akar, azt nem lehet már tovább halasztani.

— Itt vasököre van szükség, pajtás — magyarázta Undy a kastélyba érve jókedvűen. Érthetővé akarta tenni folytonos haragállapotát, amit a vendég nem tudott megérteni. Legszívesebben haza utazna. De az asszonyra gondolt és önkénytelen mozdulattal megigazította a nyakkendőjét. Minduntalan az ajtó felé nézett, ahonnan Erzsébet jövetelét várta. Aztán észre sem vette, amint az szinte nesztelenül belépett és tárva hagyta maga mögött az ajtót, melyen átvilágított az ebédlő nagy faragott csillárja.

— Vacsorázunk, fáradjanak be — halk hangjában olyan csodálatosan lágy suhogás volt, mint amikor hosszú selyemuszály húzódik végig egy szőnyegen.

Körülülték az ebédlőasztalt, nagy távolságban egymástól. Az asszony nagyon halkán beszélt, az inas lépteinek nesze belefulladt a vastag szőnyeg anyagába, Undy a jóétvágyú ember odaadásával, szótlánul merült el a táplálkozás örömeiben. A vendég egyebet sem hallott, mint az evőeszközök csattogását. Csillogni szeretett volna az asszony előtt, a könnyed és elmés társalgás nyelvén, vagy zajt szeretett volna maga körül, hogy annak hangpalástjában bújva el, néhány meghitt szót suttoghasson az asszony fülébe. De az, mintha a tekintetét is kerülte volna. Közömbös dolgokról beszéltek hűvösen és érdektelenül. A vendég arcára keserű vonás telepedett. Az asszony végre, mintha megszánta volna, egész tekintetével feléje fordult:

— Még nem is árulta el, hogy megfelel-e az a szoba, amit Géza nyitogatott magának?

— Hogy meg-e? — nevetett fel Undy, miután a táplálkozás gondjainak nagyobbik részét már elintézte. — Elhiszem azt. A háremszobát kapta, az való egy ilyen fiatalembernek.

A háziasszony hűvösen elmosolyodott és mentegődözve fordult a vendég felé:

— Géza ugyanis azokra a szörnyű aktokra céloz, melyekkel teleaggatta a vendégszobát. Ne engem tegyen felelőssé azokért. Az én birodalmam itt kezdődik, az ebédlőnél, ami odaát van, a régi traktus, az a Géza tartománya, ott minden az ő ízlését dicséri. De különben is — mondta már Undynak, némi leckéztetéssel — nem tartom valószínűnek, hogy amit maga szépnek talál, az gyönyörködtetné a barátját is.

— Már mért ne? Például itt vagy te magad. Bizonyosan gyönyörködteted a barátomat is, ahhoz pedig semmi kétség sem fér, hogy én nagyon szépnek talállak.

A vendég érezte, amint elvörösödik. Mi akar ez lenni? Bárdolatlan tréfa, minden utógondolat nélkül, vagy a rossz tréfába burkolt féltékenység első jele? Az asszonyra nézett. Az mintha nem hallotta volna az ura szavait, hátraszólt az inasnak, hogy felszolgálhatja a feketekávé. Undy bort töltött és koccintásra emelte a poharát. A vendég dicsérte a bor ízét. Italokról, szőlőfajtákról beszélt a két férfi. Az asszony, aki a fekete kitöltésével foglalta el magát, csak sokára kapcsolódott be ismét a társalgásba. Akkor Undy szinte hirtelen elcsendesedett. Jóindulatú mosollyal figyelte, élvezte az asszony minden szavát. Olykor a vendégre nézett, hatást keresően, hogy úgy-e, milyen okos az asszony. Azok ketten már csak egymáshoz intézték mondataikat, az irodalom, zene és művészetek dolgairól, amikről Undy alig tud valamit. A magasabbrendű lényeknek szóló odaadással figyelt, olyan volt közöttük, mintha apa lenne, aki boldogan szemléli a fiatalok kezdődő vonzalmát. Látszott rajta, hogy kitünően érzi magát.

— No, de nem úgy van ez — mondta váratlanul — azt a ritka szerencsét, hogy ilyen kitűnő vendéget tisztelhetünk magunknál, méltóképpen meg kell ünnepegni. — Sokatjelentő mosollyal átvonult a szobájába és kisvártatva egy kulccsal tért vissza, amit az inasnak nyújtott.

— Pesta fiam, eredj le a pincébe és hozz fel egy üveg rezervét. Az asszony összecsapta a két tenyerét.

— Ez nem lehet! Tudja mikor volt nálunk utoljára pezsgő az asztalon? Azt hiszem két éve, amikor a főispánt hívta meg Géza vacsorára. Mert nálunk a pezsgő azért van, hogy hosszú sorban álljanak az üvegek a pincében s Géza, mint valami tábornok, olykor seregszemlét tartson és ellépjen előttük.

Az inas kiment a kulccsal.

Már azt hitték, hogy az jön vissza, amikor koccanás hallatszott az ajtón. Oda sem néztek. Majd megisméltődött az előbbi nesz s egy

árnyék körvonala rajzolódott fel az ajtó tejszínű üvegén. Undy odakiáltott :

— Mi az?

Lassú, félénk mozdítással kinyílt az ajtó. Gyűrött, olajfoltos ruhában, ugyanaz az öreg ember lépett be, aki délután még az urasági kocsisok feszes mundérjában ült a bakon.

— Mit akarsz? — förmedt rá Undy, anélkül, hogy felelt volna a köszöntésre.

A vendégnek, ahogy az öreg embert nézte, csontos arcával, lelógó ősz bajuszával, Tiborc jutott az eszébe. A kocsist valami feszélyezhette, mert nem tudott nekikezdeni. Tekintete kérlelően a vendégre mutatott.

— Bizalmas volna, nagyságos uram — nyögte ki aztán.

— Csak beszélj nyugodtan a nagyságos úr előtt — felelte Undy.

Az öreg kocsis még eltipródott egy darabig belül. Ha maguk között lettek volna, cseléd és uraság, már rég nem szégyelte volna elmondani a jobbjágyi alázat könyörgő szavait. De most idegen is volt a szobában s egyszerre embernek érezte magát, feltámadt benne valami a leigázott emberi méltóságból. Végül is minden kérlelés nélkül, kereken kimondta, mintha csak a jussát akarná.

— Tíz pengő előleg kellene, nagyságos uram.

Undy nem ezt várta. Sejtette, hogy valami kérés bújik ki ebből a látogatásból, de nem így. Azt várta, hogy majd jönnek a könyörgő szavak, hétrétgörnyedés, mintha egy jobbjágy járulna a királya elé s a vendég tanuja lehet az ő nagy hatalmának.

— Még én adjak — üvöltötte — akit úton-útfélen megkárosítottok. A nagyságos úr is ott volt, ő is látta, hogy a cselédség milyen pocsekul gondolja az én földemet és milyen szépen megművelte a magáét. Ő is megmondhatná.

— Nagyságos uram — védekezett az öregember — én kocsis vagyok, nekem nincs dolgom a földeken — és minden gúny nélkül el kellett mosolyodnia a vád teljes alaptalanságán.

— Még mosolyogsz is? — pattant fel Undy — most aztán hord el magad!

A kocsis nem mozdult, nem akart tágitani, mert a tíz pengő reggelre okvetlenül kell a gyerek miatt.

— Elsején levonhatja a nagyságos úr egészében.

— Levonhatnám, ha megkapnád, de nem fogod megkapni.

Az öregember megvakarta és kissé megsóválta a fejét.

— Másutt kérés nélkül is megadnák ennyi szolgálat után.

Undy az asztalra vágta a szájkendőjét és a kocsis elé rontott.

— Nyomban pusztulj innét, mert megváglak.

— En-gem? — kérdezte az öregember és kissé hátrább lépett.

Ugyanakkor nyílt az ajtó és megállt a küszöbön a fia, az inas. Egyik kezében a pezsgős üveg, másikban a fémvödör. Úgy tartotta

az üveget, kissé megemelve, mintha Undy felé célozná. A vendég eltolta magát az asztaltól, itt úgy látszik, gyorsan közbe kell lépnie. De az asszony megelőzte s a két ember közé állt.

— Most menjen szépen, Gyuri bácsi, haza — szólt békítően — holnap majd beszélünk a dologról.

— Nem beszélünk — ordította még Undy és visszaült az asztalhoz. Megvárta, míg kiballag az öregember, aztán a poharakra nézett és az inasra rivalt:

— Te meg mit bámészkodsz? Hozd az üveget és tölts.

Fűjt egyet és szivarra gyújtott. Néhány lélekzet után elsimultak feldult vonásai. Megemelte a poharat, a vendégre, majd az asszonyra mosolygott.

— Isten hozta a mi kedves vendégünket.

Annak úgy tetszett, hogy az asszony mély sóhajt nyomott el a magára erőszakolt kínos mosollyal. Már nem sütötte le a szemét a vendég egyre merőbben reá irányított tekintete elől. Sőt, az ujjai mintha szándékosan simultak volna az övéhez a koccintásnál. A vendég pohárról-pohárra révetegen nézett rá. Milyen gyönyörű, milyen kellemes asszony! A gramofon is előkerült. Maga Undy bátorította őket, hogy menjenek táncolni. Ő meg az egyik lemezt cserélte a másik után. Az asszony leeresztette a szempilláit és olyan közel hajolt a vendéghez, hogy néha összesímult az arcuk. A vendég már úgy érezte, mintha az eszméletlenség világában mozogna.

— Csak egyet csodálok, — lehelte az asszony felé — hogy maga és az ura...

Az asszony, mintha megérezte volna a mondat folytatását, sietve közbe szólt:

— Géza nagyon szereti magát, talán nem is tudja, hogy ez milyen kivételes dolog nála.

— Ó, én is őt — felelte a vendég kényszeredetten.

A villanylámpák egy pillanatnyi elsötétéddel jelezték, hogy éjjel következik, amikor a házi áramszolgáltatás a következő szürkületig szünetelteti munkáját. Ha még vigadni akarnak, csak gyertyák mellett lehet, amiket behozott az inas és ezüst kandalláberekben gyújtott ki az asztalon. A villany végleg elaludt és azok a sárgás, kis lángok, amelyek a gyertyák fölött imbolyogtak, fátyolos fénnel vonva be a szobát, nagyon kedveztek a vendég bágyadt és mámoros hangulatának. De az asszony már nem akart táncolni. Egy darabig elült még velük az ovális asztalnál, megvárta, míg Undy kitöltötte a maradék pezsgőt, aztán fölkelte és búcsúzás nélkül kiment a szobából. A vendég reménykedve várta, hogy ismét kinyílik az ajtó, mely becsukódott mögötte, de hosszú percek teltek el s az asszony már nem jött vissza. Undy ásitást nyomott el. Akkor felállt a vendég is.

— Talán legokosabb, ha mi is lefekszünk.

A kastélyt a rónasági éjszaka nagy csendessége fedte be. Csak az

udvaron portyázó kutyák vakkantottak néhányat és bundájuk fehér szőrözete villant ki a sötétből, amint nesztelenül surrantak valami nem létező ellenséget szimatolva. A vendég lehetőleg nem nézett a falakon rikitó képekre, az asszonyra gondolt, akit olyan összehasonlíthatatlanul szépnek és tökéletesnek látott, aminőnek csak az első találkozáskor lehet látni egy asszonyt. Bizonyosra vette, hogy el fog jönni az a pillanat, amikor Undy elé lép és megmondja neki, hogy szereti a feleségét. Érthetetlen is, hogy Erzsébet miért ment hozzá, ilyen óriási körülménnyel, amikor a lánya is lehetne. Talán olyanok voltak a családi körülményei, hogy nem is tehetett másként. Szegény asszony! Lehunytt szemmel maga elé varázsolta pompás alakját, amint hosszú lábszárainak szép mozgásával, nesztelenül kilibegett a szobából. Tenyere felsajgott a forróságtól, mintha még mindig érezné a tánc közben átölelt test melegét. Meg kellett volna csókolnia. Talán az asszony is erre várt, amikor a nagyra nyitott szempillák alól mozdulatlan szemgolyói olyan különös fényvel világítottak feléje. Aztán maga előtt látta, amint királynői lassúsággal fölemelkedett a karosszékéből. Vagy amint utánozhatatlanul finom mozdulattal kávé tölthetett be a csészékbe. Vibrálni kezdtek mozdulatai, mint valami fotomontázon, amelynek túlszűfolt képein egyetlen arc ismétlődik százféleképpen. Mind homályosabban s lassan egész elmerülve az álom mélyén.

Nem aludhatott sokáig, amikor hirtelen fölébredt. Mintha valaki épp abban a pillanatban távozott volna el az ágya mellől. Lépteket is hallott, alattomos, lábujjhegyre csendesített lépteket. De lehet az is, hogy az ablak előtt haladt el valaki. Felült és figyelni kezdett. A holdfényes ég kobaldekék fényt bocsátott be a kitért ablakokon. A lombok mozdulatlanságában szinte ijesztő volt a csend. Egyszerre egy gondolat villant föl az agyában: «Most ölték meg Undyit!» Maga előtt látta az inas furcsa mosolyát, amikor Undy a falak vastagságáról beszélt, meg amikor a cigarettadobozt kereste és az inas szemtelenül a szemébe mosolygott és amikor megállt a küszöbön, a dobásra emelt üveggel. Gyertyát gyújtott és belefűlelt az éjszaka csendjébe. Az épület másik vége felől kutyavonítást hallott. Mondják, hogy a kutyák megérik és vonítással adják tudtul a halál jelenlétét. Talán, ha közbelép, ha rögtön átmegy Undy szobájába, talán még nem késő. De ezzel meg esetleg kínos vagy nevetséges helyzetbe kerülhet. Hátha nem történt semmi és holnap őrajta nevet az egész ház. Az álmaiból felriasztott Undy még azt is hihetné, hogy az asszony szobájába akart behatolni. Nem tehet semmit, várnia kell reggelig. Azután mélyen és tartósan elaludt újból.

Ajtónyitásra ébredt. Mosolygós képpel hozta az inas a dúsan megrakott ezüsttálcát.

— Mi az? — kiáltott fel, még mindig a félálom rémképeinek emlékével az agyában.

Az inas szolgálatkészen elmondta mindazt, amivel tapasztalata

szerint egy ébredő úr kíváncsiságát szokás kielégíteni. Gyönyörű idő van, hét órakor volt egy kis mitsemérő eső, amit azóta nyom nélkül felszívott a kiszikkadt föld, a nagyságos úr már visszatért a lovaglásból, a nagyságos asszony pedig kevéssel előbb reggelizett.

— És a maga édesapja? — kérdezte a vendég még mindig nyugtalanul, valami más és rendkívüli híradásra várva.

Az inas elkomolyodott.

— Nemegyszer mondtam édesapámnak, hogy a nagyságos urat ilyen időben nem szabad háborgatni.

— Vagy úgy — s szinte csalódást érzett a vendég.

Felöltözött és átment a belső lakásba. Az asszony fehér vászonruhában jött eléje. Ez a könnyed, sőt már majdnem józanságot árasztó egyszerű, kis ruha, szinte zavarbaejtő volt, mintha egy egészen más asszony lépett volna eléje a reggeli nap fényében, mint akit a szalon félhomályában látott meg először, sejtelemszerű vonalakkal, a ruha fekete anyagában. A vendég egy pillanatra szinte meghökkent, csak aztán nyugodott meg kissé, amikor ugyanazt a meleg és selymes érintésű kezet érezte a kezében s töprengve mondta, amikor helyet foglaltak egymással szemben.

— Sokat tünődtem és bevallom, hogy rettegésben töltöttem el az éjszaka nagy részét. Nem lepett volna meg, ha reggelre arról értesülök, hogy ezt a szegény, indulatos Gézát valamelyik haragos cselédje megölte.

— Ó! — nevetett fel az asszony. — Hogy lehet ilyen még csak gondolni is? Ugyan, már ki akarna itt ilyen tenni?

— Hát bizony, az az öreg kocsis . . .

— A Gyuri bácsi? — legyintett az asszony. — Persze magát az zavarja meg, hogy Géza sokat kiabál. Hát aztán? Ezt így szokták meg, ez mindig így volt a pusztán. Minden földesúr kiabál és minden cseléd morgolódik. De azért egyformán tudják, hogy az kölcsönösen nem jelent semmit. Végeredményben nincs is okuk rá, hisz mindenük meg van.

— Mindenük? — kételkedett a vendég. — Én azt hittem, ha valaki a hónap elején kénytelen már tíz pengőért könyörögni . . .

— Már meg is kapta. Ilyen esetekben ugyanis én szoktam a méltányosságot gyakorolni. Géza helyesen teszi, ha ridegnek mutatja magát. Másként se vége, se hossza nem lenne a folytonos kéréseknek. Ezt maguk, városiak, nem értik és egészen tévesen ítélik meg a mi életünket a pusztán.

A vendég már nem ellenkezett. Mért akarná meggyőzni az asszonyt, akit meg akar hódítani? Régen megtanulta, hogy a hódításnak legrosszabb módja az, amely értelmükön keresztül akar az asszonyok szívéig férkőzni. Kinyújtotta a kezét, olyan mozdulattal, mintha meg akarná ragadni az asszony kezét.

— Kérem, feleljen őszintén. Boldog maga itt? — kérdezte nagyon komolyan.

Az asszony kissé elgondolkodva, egyszerűen és közvetlenül felelte :

— Boldog talán nem, az talán nincs az életben, de mindenesetre elégedett.

A férfi megszorította a kezét és kigyulladtan nézett a szemébe.

— Szeretném boldoggá tenni.

Az asszony arca megmerevedett s az ujjai türelmetlen mozdulattal menekültek a férfi kezéből. Lesütötte a szemét, az ajkait harapdálta s anélkül, hogy felnézett volna, lassan felelte :

— Én nagyon örültem magának, de maga ezt az örömet egészen elrontotta. Miért kell ilyeneket beszélni?

Bejött az inas és jelentette :

— Tessék a telefonhoz jönni, Schmidt doktor úr kéreti a nagyságos asszonyt.

Gyorsan felállt és kisietett. Jó idő múlva behallatszott a hangja, de a vendéghez már nem tért vissza. Akkor az csalódottan kiment az udvarra. Ott, az öreg diófa alatt Undy nehezedett el egy karosszékekben s az ispán, a kocsis, a soffőr, meg más majorbeli emberek álltak körül. Ez a kép olyan volt, mint aminőt a régi fejedelmekről festenek, akik a fák alatt tartották ítélőszéküket. Undy most is tarkójáig piros volt a haragtól, amint a soffőrrre kiabált valamiért. Az pedig pimasz mosolyával nyeglén felelt vissza. Undy rábámult, aztán nehéz karja mozdult egyet s hatalmas csattanással a soffőr arcába sujtott. A vendég döbbenetben megállt. Mi lesz ebből? Aztán nem történt semmi, semmi több, mint, hogy a soffőr arca pirosra gyulladt az ütés helyén. Egyszerre meghunyászkodott, néhány lépést hátrált, mintha a folytatástól félne. A szeme tele lett könnyel, mint a megvert gyereké.

— Most aztán megtanultad, hogy nálam mi a rend — ripakodott még rá Undy, de már megenyhültebben és mosolyok között.

Az öreg kocsis az ispán fülébe morogta kárörvendően :

— Végre ez a pesti csibész is megkapta a magáét.

Undy a zsebébe süllyesztett egy füzetet és a vendég elé lépett örvendező arccal.

— Jól aludtál, Gyulám? — barátságosan megveregette a hátát. — Készítsd elő hamar a fürdőruhádat, mert megyünk a szigetre fürdeni.

Az emberek megemelték kalapjukat és továbbálltak. A vendég utánuk nézett, amint alázatos ballagással poroszkáltak a major házai felé. Ugyanakkor Erzsébet lépegetett le a kastély lépcsőin. Egy pillanatig egymásra néztek s az asszony csak akkor kényszerített mosolyt az arcára, amikor Undy is feléje fordult.

— Nagyon sajnálom — mondta a vendég — de ép közölni akartam veled, hogy levelet kaptam, azonnal el kell utaznom.

Undy tiltakozva rázta a fejét és az asszonyt hívta segítségül.

De — Géza — felelte az —, hogy lehet kívánni valakitől, hogy a mi kedvünkért hanyagolja el fontos teendőit?

Egy óra múlva már a vasút felé robogott a könnyű kis cséza a vendéggel. A dombnakmenet, ahol az öreg kocsis lépésbe pihentette a lovait, a vendég felkiáltott hozzá a bakra.

— Aztán mondja, Gyuri bácsi, milyen ember tulajdonképpen a maguk urasága?

— Kissé bogaras — felelte a kocsis sokára, majd mintha azt is megbánta volna, a lovak közé csördített és gyors ügetésre kényszerítette őket.

ELÉGIA.

*Vén földünk köhögős párát fúj a magasba,
már Erzsébet-nap felé fordul a naptár
és valami sejtett fehérség olvad el a fák
friss sebein, mit az elvált levél hagyott ott.*

*Nem kérdem, hova lett, ami még tegnap volt,
azt se tudom, mit szól, mit dűnnyög benn a szívem.
De érzem, hogy keserű még a számban az íz is,
mint bomló szaga a zörgő, barna avarnak.*

*Ténferegnek komoran, mint a gyászkocsi végén
a siratók és a sok kis tehetetlen szándék,
gondolat dobban most le fejemről: árva
gondolatok, leesett, kis, döglött madárcák.*

*Már fázom s kezem is meglapul a zsebemben,
ott motoz szekrényem téli ruhái közt
s kedvesem drága alakja is maholnap
el fog tűnni kegyetlen téli kabátba.*

*Távol kiveret pásztor dala sípol a ködben,
őszi dalt vacogok én is zárt fogaim közt.
Észak felől már jégprizmákban csillog a csillag
s mindig hűvösebb esték szúrnak orromba.*

*Apám nagy léptekben jön befelé a mesgyén,
mellette Bodri fut, dörgöli csizmáját,
szájukon fú a lehelet és, mint szétszórt
csontdarabok csörgnek léptük alatt a tarlók.*

*Este gyakorta üzennek és idetűnnek
kifosztott csontvázal a temető fáin,
felettük izzad a Hold még sárgán az égen
s terhes álmaikban feldomborulnak a sírok.*